

Naturvetarnas yttrande avseende remiss *Förslag till direktiv om forskning, studier, elevbyte, avlönad yrkesutbildning, volontärarbete och au-pairarbete*

Generella kommentarer

Naturvetarna är positiva till mobilitet: det är i mötet med nya personer och kontexter som idéer uppstår och nya forskningsprojekt föds. Dessa idéer och projekt kan leda till forskningsgenombrott, forskningsgenombrott som i sin tur kan bidra till tillväxt och ökat välbefinnande. Detta betyder att Sveriges och Europas fortsatta välbefinnande såväl som konkurrenskraft beror av vår förmåga att erbjuda kreativa forskningsmiljöer och goda villkor för forskare och studenter.¹

Naturvetarna delar Europeiska Kommissionens bedömning att det behöver bli enklare och mer attraktivt för tredjelandsmedborgare att både välja och stanna i Europa. Existerande regelverk är krångligt och inte alls så generöst som krävs för att vi på allvar ska kunna konkurrera med framgångsrika utbildnings- och forskningsländer som exempelvis USA. Naturvetarna välkomnar av denna anledning förslaget till direktiv, särskilt de åtgärder som rör rörligheten bland forskare och studenter. I likhet med Kommissionen tror vi att frågan om mobilitet tjänar på att hanteras gemensamt på EU-nivå hellre än av respektive medlemsstat för sig. Harmoniserade regler skulle göra det lättare för potentiella sökande såväl som berörda organisationer att förstå och anpassa sig till vad som gäller. På liknande sätt är utsikterna för etablering en central aspekt i valet av destinationsland. Att många av åtgärdsförslagen syftar till att göra det lättare för invandrade tredjelandsmedborgare att etablera sig på den europeiska arbetsmarknaden är därför bra då det skapar förutsättningar för ökad mobilitet.

Vi ifrågasätter dock huruvida de föreslagna förändringarna är de bästa tänkbara, givet Kommissionens syfte. Bättre möjligheter till långsiktig etablering skulle visserligen underlätta situationen för de personer som redan befinner sig i Europa. Det skulle sannolikt också öka utdelningen av de europeiska staternas investeringar (i termer av utbildning och forskningsstöd) i tredjelandsmedborgare. De faktorer som har störst betydelse för hur många studenter och forskare som kommer till EU är emellertid invandringspolitikens respektive studieregelsystemets utformning.

Många av EU:s medlemsstater har idag en mycket restriktiv invandringspolitik. Eftersom bedömningen av vem som beviljas uppehållstillstånd/långtidsvisum görs av de enskilda medlemsstaterna, på basis av deras respektive migrationslagstiftning är det generellt ganska svårt för

---

¹ Vi fokuserar i det följande på förslagen som rör forskare och studenter.

tredjelandsmedborgare att få tillstånd att stanna i Europa. Kommissionens förslag ändrar inte detta faktum utan bedömningen kommer även fortsättningsvis göras på medlemsstatsnivå. Det är därför inte särskilt troligt att antalet immigrerande tredjelandsmedborgare kommer att öka nämnvärt.² På EU-nivå skulle därför mer effektfulla åtgärder vara mer en generös och harmoniserad invandringspolitik.

För Sveriges del framstår systemet med studieavgifter för utländska studenter som det allvarligaste hindret mot personrörlighet till Sverige. Sedan reglerna infördes 2011 har antalet tredjelandsstudenter som sökt till ett svenskt universitet eller högskola minskat drastiskt. Inte minst utgör det faktum att alla sökande måste erlægga en avgift enbart för att söka – utan garanti att bli antagen – en stor barriär för att välja ett svenskt lärosäte. Om Sverige vill att fler studenter från länder utanför EU-området ska studera i Sverige skulle alltså borttagande av studieavgifterna kunna förväntas få större effekt än de åtgärder som nu föreslås.

Synpunkter på förslagen rörande studenter och forskare

Naturvetarna tycker att förslaget om att utöka tiden som studenter och forskare får stanna inom EU efter avslutade studier eller forskningsprojekt är bra. Dessa personer bör ses som investeringar: den som väljer att slå sig till rot i Europa istället för att återvända till sitt ursprungsland bidrar till den ekonomiska såväl som sociala samhällsutvecklingen. Men att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden tar tid. Utöver språkkunskaper krävs förståelse för de sociala koder som gäller på arbetsmarknaden samt tillgång till rätt kontakter. Att möjliggöra för invandrade forskare och studenter att stanna i ytterligare tolv månader efter avslutade forskningsprojekt och/eller studier är att skapa reella möjligheter för etablering. Då det är mycket svårt att bedöma huruvida ett år räcker eller om längre tid krävs vore det önskvärt med en utvärdering av reformen inom några år.

Naturvetarna är också positiva till att Kommissionen föreslår en utökning av hur många timmar tredjelandsstudenter får arbeta vid sidan av sina studier. I bästa fall kan kontakterna med arbetslivet leda till bättre förutsättningar för studenterna att hitta (rätt) jobb efter examen. Vi vill dock betona vikten av att extraarbete blir just ett *komplement* och inte ett alternativ till eller nödvändighet för studierna. Tredjelandsstudenter ska lika lite som svenska eller europeiska studenter behöva vara beroende av att arbeta för att kunna försörja sig. Av samma anledning välkomnar vi att Europeiska Kommissionen vill säkerställa att tredjelandsmedborgare jämställs med övriga EU-medborgare. Tredjelandsstudenter ska naturligtvis åtnjuta samma rättigheter ifråga om sjukförsäkringar etcetera som studenter från EU-området.

Slutligen är vi mycket glada över att Kommissionen valt att se forskare och studenter som de människor de är och även föreslår förändrade regler för medföljande familj. När Naturvetarna förra året undersökte rörligheten bland förbundets forskarutbildade medlemmar fann vi nämligen att en

---

² Som framgår på s. 7 I förslaget kommer beslutsmakten avseende vem som släpps in respektive får stanna även fortsättningsvis att ligga på medlemsstatsnivå: "The proposal provides that an applicant who satisfies all the conditions set out for admission to one of the member states shall be granted a long-stay visa or residence permit".

av de viktigaste orsakerna till bristande mobilitet är familjeskäl.³ Varje förslag som har som mål att öka rörligheten måste därför börja med insikten om att beslut om arbete och bostadsort fattas utifrån hur förutsättningarna för *hela* familjen – inte bara forskaren eller studenten själv – ser ut. Om inte är risken stor att effekten av reformerna uteblir. Kommissionens förslag om att möjliggöra och underlätta för medföljande att etablera sig på arbetsmarknaden är i detta sammanhang ett stort steg i rätt riktning.

Med vänlig hälsning,
Naturvetarna

Helena Nicklasson
Förbundsdirektör

Sofie Andersson
Utredare, forsknings-, utbildningspolitik

---

³ Naturvetarna 2012, *Jag kan inte men andra borde...*
[http://www.naturvetarna.se/Global/Naturvetarna_tycker/Rapporter/Jag%20kan%20inte%20men%20andra%20borde%20\(4\).pdf](http://www.naturvetarna.se/Global/Naturvetarna_tycker/Rapporter/Jag%20kan%20inte%20men%20andra%20borde%20(4).pdf)